

**Totivs Ivris Canonici Compendivm, Siue, Brevis Svmma In
Qvinque Libros Decretalivm Sacri Concilii Tridentini
Decretis Accommodata**

In Qva Ivris Canonici Primæ Institutviones, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiantur ...

Axel, Johannes Honorius van

Coloniae Agrippinae, 1656

De ecclesiis ædificandis, vel reparandis. Titulus XLVIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61552](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61552)

quadragesima in qua solent excipi quarta & sexta feria ac sabbatum, cap. sabbato cap. jeiunia sane de consecr. dist. 3. ac tota hebdomas sancta, c. 1. c. non liceat c. non oportet de consecr. dist. 3.

De purificatione post partum.

Titulus XLVII.

SUMMARIA.

- 1 Purificatio post partum ob reverentiam templi per legem mosaicam fuit introducta.
- 2 Postquam umbra legis evanuit si mulieres post prolem emissam actura gratias ecclesia intrare voluerint nulla inde peccati mole gravantur, si ex veneratione voluerint abstinere aliquantis per, earum devotio non reprobatur.

IEIUNIA indicta sunt ob reverentiam festivitatum; purificatio post partum ob reverentiam templi per legem Mosaicam; quia tamen gratia, & veritas per IESUM Christum facta est, postquam umbra legis evanuit, & illuxit Evangelii veritas, si mulieres post prolem emissam acturae gratias ecclesiam intrare voluerint, nulla proinde peccati mole gravantur, nec ecclesiarum est eis additur denegandus, ne poena illis videatur converti in culpam; si ex veneratione voluerint aliquandiu abstinere, devotio earum non improbat, c. unico hoc tit.

* * *

Summa in Decretal.

De ecclesiis edificandis, vel reparandis.

Titulus XLVIII.

SUMMARIA.

- 1 Ecclesia una in praedictum aliter Ecclesia sive infra ipsius limites construi non debet.
- 2 Fallis primo quando non possunt parochiani ob locorum distantiam sive difficultatem sine magno incommodo Ecclesiam matricem adire unde non valent congruo tempore ecclesiasticis officiis interesse.
- 3 Secundo, propter temporis qualitatem.
- 4 Tertio, propter incrementum populi.
- 5 Quarto, in leprosis quibus permittitur absque praedictio antiquarum parochialium habere ecclesiam propriam & presbyterum.
- 6 Ecclesia construenda est auctoritate episcopi.
- 7 Praefinita per eum qui edificare vult dote qua sufficiat, si ecclesia est secundum numerum collegiarum & qualitatem collegii ad luminaria & stipendia.
- 8 Si parochialis est ad sustentationem duorum ad minus vel trium.
- 9 Dotis constitutione omissa in fundatione, non debet consecrari Ecclesia nisi dos ei prius fuerit assignata.
- 10 Quod si utroque tempore dotis constitutio omissa fuerit adhuc tenentur fundatores eorumque haereses ad dotandum & eis non existentibus solvendo datur actio contra episcopum.
- 11 Ecclesia construenda non potest conferri privilegium ut valeat ex tunc.
- 12 Neque etiam eidem potest donari.
- 13 Sed legari eidem ut haeres institui potest.

PPPPP

14 Pa-

- 14 Pactum quod datum pro dote reuocetur corruente Ecclesia est à iure reprobaturum.
- 15 Id quod ecclesia habet presumitur sibi datum pro dote.
- 16 Periculum dotis amissa pertinet ad Ecclesiam.
- 17 Circa reparationem Ecclesia seruanda est consuetudo.
- 18 Qua cessante pralatus quartam partem fructuum tenetur dare fabrica.
- 19 Si quartam partem non sufficiat tenentur omnes patroni, rectores ecclesiarum ac beneficiati quatenus eis superest detractis necessarijs.
- 20 Vltimo loco parochiani.
- 21 Ac inferiores capelle.
- 22 Quod si omnes nimia egestate laborent potest Episcopus etiam tanquam sedis apostolica de legatus, vocatis ijs quorum interest tam Parochiales quam alias ecclesias & beneficia simplicia etiam in ius patronatus ad matrices seu viciniores Ecclesias transferre.
- 23 Lapides & ligna ecclesie dedicata & destructa in quos usus sint convertendi.
- 24 Altaris palla, cathedra, candelabrum & velum vetustate consumpta igni dantur.
- 25 Ecclesia diruta auctoritate superioris amittit omnia priuilegia.
- 26 Casu fortuito vel ab hostibus diruta retinet sua priuilegia.
- 27 Ecclesia transferuntur seu transmulantur auctoritate summi pontificis aut episcopi in Consilio Capituli ex quinque causis.
- 28 Clausula de stylo in huiusmodi translationibus vsitate.
- 29 Exemptio an per datur si de mandato Papa ecclesia plene cum personis exempta transferatur ad locum non exemptum.
- 30 Ecclesia quandoque eriguntur in alium statum superiorem, nempe collegiatu in

- cathedralem episcopalis in metropolitana auctoritate Papa ecclesia simplex in parochialem ex iusta causa auctoritate episcopi.
- 31 Ecclesia exempta per erectionem in cathedralem an amittit exemptionem.
- 32 Ecclesia & capella renovatio & ampliatio fit sine praiudicio familia in Ecclesia & capella veteribus habebat insignia.

ECCLESIA quandoque de novo edificari debet intra limites veteris ecclesie consecratae quandoque ecclesie consecratae indigent reparatione, ideo supponitur de ecclesijs edificandis vel reparandis, regulariter vna ecclesia ¶ in praiudicium alterius ecclesie siue infra ipsius limites constructui non debet, c. quicumque 16. quest. 1. c. 2. §. caueant & Anchar. in c. fin. in 1. not. hoc tit. quia veteres ecclesie per novam lædi non debent, & in eadem terminatione plures parochiales ecclesie esse non possunt, c. precipimus & c. seq. 16. q. 1. ex quo enim parochialis est, determinatos habet limites. Hinc inolevit Stylus quod confirmatio erectionis novae Capellae per laicos constructae conceditur cum clausula, absque rectoris parochialis, in qua sita est huiusmodi Capellae, praiudicio, c. ecclesia antiquitas & c. seq. 16. q. 1. c. 1. circa finem de nou. oper. nunciat. Fallit primo ¶ quando non possunt parochiani ob locorum distantiam siue difficultatem, sine magno incommodo ecclesiam matricem adire, vnde non valent congruo tempore ecclesiasticis officijs interesse, c. ad audientiam el 1. hoc tit. c. episcopi §. in ijs sess. 21. late Lapus allegat. 66. vbi discitur per multas questiones, quo casu possunt Episcopi etiam inuitis rectoribus novas parochias constituere, & sacerdotibus ecclesijs noviter erectis praeficiendis competentem assignare portionem ex fructibus ad Ecclesiam matricem

tricem quomodocumque pertinentibus, & si necesse fuerit compellere populum ad subministranda ea quæ sufficienter ad vitam sacerdotum sustentandam, quacumque reservatione generalivel speciali vel affectione super dictis Ecclesijs, non obstantibus; neque huiusmodi ordinationes & erectiones possunt tolli, nec impediri, ex quibuscumque provisionibus etiam vigore resignationis aut quibusvis alijs derogationibus vel suspensionibus, c. *episcopi* §. *in ijs vero sess.* 21. *Lap. alleg.* 66. Si ob devotionem alicuius sancti Capella in alterius parochiæ constructur, non habet locum dictum c. ad audientiam el. sed obventiones erunt ipsius matricis ecclesiæ, sicut & ipsa Capella, c. *eam te* & ibi gloss. in verb. *pendeant de atat. qualir.* & ord. præsciend. Collect. in d. c. ad audientiam. n. 31. Secundo fallit ꝑ propter temporis qualitatem, c. *temporis qualitas* 16. *quest.* 1. Tertio propter ꝑ incrementum populi, c. *præcipuus* 16. *quest.* 1. c. *fin. hoc tit.* Quarto in leꝑsis ꝑ quibus permittitur absque præiudicio antiquarum parochialium habere ecclesiã propriam & presbyterum & non tenentur solvere decimas de hortis & nutrimentis animalium, c. *cum dicat. h. tit.* Ecclesiã ꝑ construenda est auctoritate Episcopi, & sine ea constructa non venit destruenda, sed cedit commo episcopali, Pan. in c. *cum olim* 2. nu. 9. & n. 15. in fin. & nu. 16. de priuil. qui ibidem crucem figit, publice atrium designat, & ante præfinit, qui ꝑ ædificare vult, dotem, quæ sufficiat, si ecclesiã est collegiata secundum quantitatem & numerum Collegiatorum, & qualitatem Collegij, (exceptis ecclesijs Capucinatorum & Minorum de observantia, quibus non licet possidere immobilia) ad luminaria, ad custodiam, ad stipendia clericorum, c. *nemo de consecr. distinct.* 1. *Authent. vt determ. sit cleric.*

num. §. *in vestigantes coll.* 1. *Authent. null. fab. orat. domos gloss.* 1. & ibi *Can. in c. cum sicut de consecr. vel alt.* si parochialis ꝑ est ad sustentationem duorum ad minus, c. *vt quisque* & ibi *Pan. num.* 2. & *Can. de vit. & honest. cler. Pan. in c. fin. num.* 10. in fine & ibi *Felin num.* 10. *vers. ex quibus colligit de præsumpt. Cassad. decis.* 19. in princ. de præbend. c. *illud* 7. *quest.* 1. vel trium, c. *hoc quoque de consecr. dist.* 1. ad hospitalitatem exercendam, & ad respondendum Episcopo de Episcopalibus, c. *de monachis de præbend. c. sicut de supp. negl. prælat. vel secundum Pan. in d. c. cum sicut n. 4. de consecr. eccl. & c.* sufficit quod assignetur vnus mansus, quia cum ista obligatio provenit ex liberalitate, non debet multum striçte agi contra ipsum fundatorem, nec est opus quod dos detur à principio pro hospitalitate tenenda, vel pro iuribus episcopalibus solvendis, nam ecclesiã impotens non tenetur ad ista, nec tenetur procurare Episcopum visitantem; cap. *cauendum* 10. *quest.* 3. qua donatione solemnè chartula confirmata & ostensa Episcopus ponit primarium lapidem, c. *nemo* 1. *de consecr. distinct.* 1. c. *placuit* & ibi glo. in verb. *dotem* 1. q. 2. c. *pia mensis* 16. q. 7. & ibi glo. in verb. *collata Authen. vt nullus fabricet oratorij domus*, si dotis constitutio ꝑ ommissa fuerit in fundatione, non debet consecrari ecclesiã, nisi dos ei prius fuerit assignata, c. *placuit* 1. *quest.* 2. d. 6. *pia mensis* 16. q. 7. si vtroque tempore fundationis & consecrationis, dotis ꝑ constitutio ommissa fuerit, adhuc tenentur fundatores eorumque hæredes ad dotandum, c. *cum sicut* & ibi *Pan. in 1. not.* & *Can. communiter de consecr. eccl. c. nemo el. 1.* & ibi glo. in verb. *domum de consecr. distinct.* 1. *Rot. divers. decis.* 230. *num.* 1. *par.* 1. & eis non existentibus solvendo danda est actio contra Episcopum, gloss. in d. verb. *domum in c. nemo el. 1.*

- de consecrat. distinct. 1. c. cum sicut & ibi Pan. n. 3. Anchar. num. 3. de consecrat. eccl. vel altar.
- 11 Ecclesiæ ꝑ construendæ non potest conferri privilegium vt valeat extunc, c. ad audientiam 2. hoc tit. sed bene vt valeat postquam fuerit constructa, Pan. in d. c. audientiam el. 2. num. 4. neque etiam ꝑ donari, cap. Abbate sanedere ind. in 6. quia donatio est contractus requirens personam cui obligatio acquiratur, sed eidem legari, ac ꝑ hæres institui potest, quia legatum & hæredis institutio non requirunt præsentiam personæ l. cum pater §. surdo ff. de leg. 2. Bart. in l. servos nu. 4. ff. de alim. & cibar. legat. Pan. in d. c. ad audientiam el. 2. n. 5. pactum, ꝑ quod datum pro dote ecclesiæ, revocetur corruente ecclesia, est à iure reprobatur, Felin. in c. cum venerabilis sub n. 39. vers. nota certio de except. Rot. divers. decis. 695. par. 1. sed quod ecclesia habet ꝑ & possidet præsumitur sibi datum in dotem, cum ista sit causa necessaria; Bart. in l. cum servus nu. 4. & ibi DD. ff. de verb. oblig. Rot. divers. decis. 230. numer. 1. par. 1. per leg. secundam c. de alim. pup. præst. Rot. divers. decis. 56. in fine parte 2. & deperdita aut diminuta dote fundans ad nullum augmentum tenetur, non enim debet quod rite & secundam leges ab initio actum est, ex alio eventu refulcitari, l. sancimus 1. vers. non enim c. de administr. tut. c. deinde circa fin. vers. si ita
- 16 creditur 26. dist. periculumque ꝑ dotis amissionis pertinet ad ipsum beneficium sive ecclesiam doratam, Lambert. de iurep. 8. art. 5. quæst. princ. 1. partis 1. lib. numer. 17. Imputatur ei qui tenuem acceptat ecclesiam. glos. in c. 1. in verb. necessitatem 21. quæst. 1. cap. clericus & ibi gl. in verb. vigilijs 91. distinct. Dicitur autem pauper iuxta qualitatem personæ, fitum loci, & consuetudinem provinciæ, c. cum adeo & ibi glos. in verb. sufficientem & Can. de rescript. cap. erit distinct. 4. cap. sciendum
29. distinct. glos. in d. c. 1. in verb. necessitatem in fine 21. quæst. 1. Authen. prætereā & ibi glos. in verb. locupl. c. unde vir & vxor. onulque probandi incumbit beneficiato quantitatem fructuum adeo exiguam esse, vt dos in eis constituta habeatur pro nõ dote, arg. eorum que tradit Bald. n. 8. in Authen. prætereā c. unde iur. & vxor & ibi DD. communiter & in l. licet in fine quæst. c. de iur. dot. interminis Rot. divers. decis. 60. par. 2. Ecclesia cathedralis & alia inferior suæ diocæsis, potest dici episcopi, Clem. attendentes §. ipsos autem & ibi glos. in verb. suæ eccles. de stat. Monach. Pan. & Can.
- Circa reparationem ꝑ ecclesiæ primo re-17 currendum est ad consuetudinem, si enim consuetudo transfert onus fabricæ in populum aut aliter specialiter provideat, illa servanda est, videmus enim hodie quod communiter ecclesiæ habent redditus distinctos pro fabrica, arg. c. ad apostolicam de simon. Pan. in c. 1. num. 3. & seqq. hoc tit. Innoc. in c. fin. in princ. de his que fiunt à maior. part. c. cessante ꝑ consuetudine tenetur prælatus 18 quartam partem fructuum non solum futurorum, sed etiam præteritorum, quos ad huc effectum tenetur conservare. c. de verimus 10. quæst. 1. cap. vnico & ibi glos. quæst. 3. Bero. cons. 3. num. 6. & seqq. vol. 1. fabricæ dare; c. nobis cum septem ec. seqq. 12. quæst. 2. c. vnico 10. quæst. 3. si quarta ꝑ & pars non suffi-19 cit, nec consuetudo disponit, tenentur omnes patroni, c. cum illud §. parochiales sfs. 25. rectoribus ecclesiarum, & beneficiarij, quatenus eis super est deductis necessarijs, c. 1. c. de his hoc tit. c. fin. de his que fiunt à maior. parte cap. & ibi post gloss. Canon. si reddituseis non super sunt, compelluntur ultimo loco ꝑ parochiani, nam ex quo percipi-20 unt ibi divina tenentur ad refectionem ecclesie, d. c. cum illud §. parochiales sfs. 21. nec possunt, volendo evitare onus, cedere vlti eccle-

- ecclesiæ, *Panor. in c. 1. num. 4. hoc tit. Rom. sing.*
- 21 68. præterea inferiores capellæ † pro in-
 stauratione ecclesiæ principalis seu matricis
 contribuere tenentur, & ecclesiæ Matrix,
 seu ipsa plebs, pro reparatione capellarum,
 reddendo vicem pro vice. *Fred. de sen. conf.*
 224. *Franc. Marcus quest. 459. num. 2. & seqq.*
- 22 parte 1. quod si omnes † nimia egestate la-
 borent, potest episcopus etiam tanquam
 sedis apostolicæ de legatus, vocatis ijs quo-
 rum intetrest, tam parochiales, quam alias
 ecclesias, & beneficia simplicia etiam iuris-
 patronatus, arbitrio suo ad matrices, seu vi-
 ciniores ecclesias transferre, & parochialis
 translata desinit esse parochialis, *Mandos de*
sign. grat. tit. de transla. pral. vers. quando pa-
rochialis Greg. 15. decis. 387. n. 2. & 3. & decis.
405. & ibi annot. licet aliter sentiat gl. in c.
privilegium de reg. iur. in 6. Alex. in l. inter stipu-
lantem §. sacram. nu. 13. in fin. ff. de verb. oblig.
 ac in eisdem ecclesijs capellas, & altaria eri-
 gere sub eisdem invocationibus, aut in ere-
 cta altaria, vel capellas transferre & eccle-
 sias ditutas in profanos vsus non sordidos;
 erecta tamen ibi cruce convertere. *d. c. cum*
- 23 *illud in princ. & fin. seqq. 21.* Lapidés, † & li-
 gna ecclesiæ dedicata non debent ad aliud
 opus iungi, nisi in aliam ecclesiam, vel igni
 sunt comburenda, vel ad profectam in mo-
 nasterio fratribus, non tamen indifferen-
 ter, sed vel in capitulo, vel in dormitorio,
 vel in alijs religiosi locis, non in coquina,
 vel in colendis vineis; in laicorum ope-
 ra admitti non debent. *c. ligna de consecr. dist.*
- 24 1. Altaris † quoque palla, cathedra, cande-
 labrum, & velum si fuerint vetustate con-
 sumpta, igni dantur, quorum cineres in
 baptisterio inferuntur, aut in pariete, aut in
 fossis pavementorum iactantur, ne intro-
 euntium pedibus coinquentur. *c. altaris*
- 25 *palla cum cc. seqq. de consecr. dist. 1.* Ecclesia †

destructa auctoritate superioris; amittit om-
 nia priuilegia; *l. si vsus fructus ciuitatis ff. quib.*
mod. vsus fructus amittatur, c. & hoc diximus,
& ibi gl. in verb. destructa 16. quest. 7. gl. in cap.
priuileg. de reg. iur. in 6. & ibi Can. Greg. 15. de-
cis. 387. in princ. & decis. 405. & ibi annot.
 destructa casu fortuito, † aut ab hostibus, 26
 retinet omnia priuilegia; *c. pastoralis 7. quest.*
1. c. qua semel 19. quest. 2. ideo si alia ecclesia
 in eodem loco ædificetur, retinet omnia
 iura ecclesiæ destructæ, vti subrogata in
 locum primæ, *l. ade sacra ff. de contrab. empt.*
vel vend. l. intantum §. sacra, ff. de rer. diuis. gl.
in cap. priuileg. & ibi Can. de reg. iur. in 6. Inn.
in cap. 2. numer. 2. de nou. op. nune. & ibi Can.
Innoc. in c. abbate in fin. de verb. sign. Alex. in l.
inter stipulantem §. sacrum numer. 13. de verb.
oblig.

Transferuntur † seu transmuntantur Ec- 27
 clesiæ auctoritate summi Pontificis, aut e-
 piscopi cum Consilio capituli, *c. si quis vult*
monasterium 16. quest. 7. Lap. alleg. 68. ex-
 quinque causis, Prima, cum necessitas per-
 secutorum loca earum grauauerit, secunda
 cum difficultas locum fuerit propter aëris
 intemperiem. Tertia cum malorum socie-
 tate grauauerit, siue propter, malitiam po-
 puli, *c. tribus & ibi gloss. & Can. de consecr. dist.*
1 c. Ecclesias, & ibi gl. 16. quest. 7. Lap. alleg. 68.
 Quarta, causa meliorationis, *c. si quis vult*
monasterium 16. quest. 7. Destylo in huius-
 modi translationibus visitatæ sunt in fra-
 scriptæ † clausulæ, dimisso ibidem aliquo sa- 28
 cello, seu oratorio in signum translata Ec-
 clesiæ vel dimisso presbytero in priori loco
 ad ministeria ecclesiæ, *d. c. si quis vult mona-*
sterium 16. quest. 1. item proviso quod ad
 profanos vsus non redigatur, *c. semel. de reg.*
iur. in 6. §. sacra instr. de rer. diuis. quando
 transtertur parochialis ecclesia, additur
 cum superficie terræ, & ossibus ibi existi-
 bus

- bus. Mandos. in tract. de signat. grat. tit. translationes, vers. quando parochialis, & vers. seqq. Quinta, est causa ruinæ, & inopiæ restorationis, uti supra dictum est, c. cum illud sess. 21.
- 29 An perdatur † exemptio si de mandato Papæ ecclesia plene cum personis exempta transferatur ad locum non exemptum vide Franc. in c. cum personæ §. fin. nu. 4. de privileg. in 6. Late distinguentem. Ecclesiæ
- 30 quandoque † eriguntur in alium statum superiorum, nempe collegiata in cathedrali, & Episcopalis in metropolitanam auctoritate Papæ, c. 1. ne sede vacante & c. c. quoad translationem & ibi gl. in verb. reservata & Can. de off. leg. Extravag. salvator de præb. inter communes Rebuff. in prax. part. 1. tit. de erc. in cathedral. Ecclesia simplex in parochialem ex iusta causa auctoritate episcopi, c. ad audientiam el. 1. hoc tit. Rebuff. in prax. tit. de erect. eccl. in curat. & paroch. Garc. de benef. part. 1. 2. c. 5. nu. 3. requirit auctoritatem Papæ. Difficilis
- 31 est quæstio, an ecclesia † exempta per erectionem in cathedralem amittat exemptionem, in dubio censeo quod exemptionem perdat, quia si præservatam dicimus exemptionem, eadem suffragaretur episcopo, quod esset absurdum, eo quod exemptio data sit contra episcopum, Ioan. And. in c. cum persona sub num. 9. circa finem ante vers. prima gl. de privil. in 6. & ibi Can. & absurdius esset dicere solum capitulum, & canonicos esse exemptos, quia episcopus & canonici sunt unum corpus, episcopus caput, canonici membra, c. novit de his que sunt à prælat. & ibi gl. pen. alleg. concord. & Can. c. cum non liceat & ibi gl. 1. & DD. de præscript. & inconueniens est in primordio erectionis, membra per exemptionem à capite separari, quia Episcopus est sponsus ecclesiæ & solus utitur annulo, c. licet de transl. episc. & c. & ibi Pan. n. 5. & Cav.

Ecclesiæ, & † capellæ renovatio, & am. 31
pliatio fieri debet sine præiudicio familiæ, quæ in ecclesia, & capella veteribus habebat insignia, ideo arma seu scuta armorum familiæ, quæ apposita & affixa reperiuntur, in fornice, & columnis sive pilastris ecclesiæ veteris, transferenda & assignanda sunt cornici, & columnis ecclesiæ novæ quia renovatio, & ampliatio ecclesiæ intelligitur facta firmis remanentibus qualitatibus ecclesiæ, & prorogativis familiæ, & sine cuiusdam præiudicio, c. ad audientiam el. 2. hoc tit. Ioan. de Anan. conf. 86. post nu. 2. & ibi Bolag. in add. Greg. 15. dec. 463.

De immunitate Ecclesiarum, camiterij,
& rerum ad eas pertinentium.

Titulus XLIX.

SYMMARIA.

- 1 In Ecclesiis & camiterijs non debent tractari placita secularia quacunque sit causa laicorum.
- 2 Placita Ecclesiastica in eis possunt tractari.
- 3 In domibus Ecclesiarum neque missus neque comes vel iudex publicus vel minister vel miles quasi pro consuetudine aut iure publico potest iudicare aut hospitium querere sed processus in domo factus valet.
- 4 Causa sanguinis & in quibus de corporali pœna agitur non debent in ecclesiis tractari sub pœna anathematis.
- 5 Ecclesiæ etiam interdicitæ, major per circuitum quadraginta passuum, capella vel minores ecclesiæ triginta, domus episcopi, sive intra sive extra dictos quadraginta passus constructa sit immunitatem habet ut persona hominis liberi subditi aut Iudæi vel pagani